

Schriftelijke reactie op vragen inz. de Archiefwet 2021 door mevr. Y. Welings (t.b.v. rondetafelgesprek vaste commissie voor OCW, d.d. 23-02-2022)

1. Welke uitdagingen spelen er op het terrein van de archieven?

- De afgelopen jaren is er (terecht) veel aandacht besteed aan informatieveiligheid en privacy. Inmiddels stijgt ook de aandacht voor transparantie en openbaarheid. Bescherming van en openbaarheid van overheidsinformatie zijn beide nodig voor het herstellen van het vertrouwen in de overheid, dus: afschermen wat moet en open wat kan.
- Onder het mom van privacy worden documenten niet of geanonimiseerd overgebracht naar archiefdiensten. Hierdoor verliest het archief aan waarde voor historisch onderzoek. Het privacy-recht verdient ontegenzeggelijk bescherming, maar er dient ook rekening gehouden te worden met de belangen van toekomstige, waarheidszoekende generaties.
- De digitale achterstanden zijn veel groter en complexer dan de papieren achterstanden ooit waren. De Archiefwet wordt echter bij decentrale overheden onvoldoende bestuurlijk geagendeerd. Gemeenten hebben een te grote schaarste aan middelen om naast de implementatie van nieuwe technologieën en wetgeving ook de digitale achterstanden weg te werken. De opgave voor de Archiefwet is voor gemeenten zonder extra steun van het Rijk simpelweg te groot. De bestuurlijke agenda wordt daardoor eerder gevuld met thema's waarbij er wel realistisch gezien middelen voor oplossingen zijn.
- Steeds meer overheidsinformatie is in data te vinden en landt niet in concrete documenten. Gemeentelijke organisatieonderdelen die verantwoordelijk zijn voor informatiebeheer hebben moeite om daar grip op te krijgen.
- De overheid toont zich niet altijd een goede opdrachtgever richting ICT-leveranciers. Veel gebruikte applicaties beschikken niet over archiveringsmogelijkheden en een adequate beheer omgeving.
- Bij archiefdiensten kunnen burgers dossiers opvragen en doorspitten, op zoek naar voor hen relevante informatie. Het uitvoeren van het Wob/Woo-regime is voor Archiefdiensten echter (met de huidige middelen) niet uitvoerbaar. Daar zijn archiefdiensten immers niet op ingericht.

2. Biedt de Archiefwet 2021 voldoende waarborgen dat het handelen van de overheid wordt vastgelegd, zodat verantwoording mogelijk is?

- De Archiefwet verplicht *niet* om informatie in documenten en data vast te leggen. Zij verplicht alleen om wat wel is vastgelegd te bewaren en/of tijdig te vernietigen. De huidige druk tot transparantie kan er zelfs toe leiden dat bestuurders en/of ambtenaren minder gaan vastleggen uit vrees voor verlies van beleidsintimiteit.

3. Is de doelstelling rond de kwaliteit van de informatiehuishouding voldoende vormgegeven om de gestelde transparantie te kunnen bieden?

- Daar waar de Archiefwet in 1918 was bedoeld om het archiefwezen te regelen en de toegang tot de overgebrachte archieven te bestendigen, is haar blik – mede door de komst van de informatiesamenleving – verschoven naar de actuele informatiehuishouding van de overheid. Dat betreft een bedrijfsvoeringsvraagstuk. Een “verhuizing” van de Archiefwet van OCW naar BZK zou dan ook niet misplaatst zijn en biedt kansen om meer samenhang en uniformiteit te realiseren met andere wet- en regelgeving aangaande de digitale overheid, haar (digitale) informatiehuishouding en het toezicht hierop.
- Het overzicht waar welke documenten in de organisatie aanwezig zijn, is en blijft nu ver weg gestopt in een ministeriële regeling. Het gaat hier niet om het documentenregister zoals dat ooit in de Woo bedoeld was (microniveau), maar om een overzicht in waar in de organisatie welke informatie wordt beheerd, welke informatiesystemen er zijn en op welke taken deze betrekking hebben. Dit overzicht ontbreekt nog bij menig overheidsorgaan, maar is absoluut voorwaardelijk zowel voor het inrichten van een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering als voor het beschermen en ontsluiten van overheidsinformatie.

4. Draagt de doelstelling van deskundigheid, kwaliteit en toezicht van archieven bij aan:

a. de verantwoording over het handelen van de overheid

b. het belang van archieven als onderdeel van het cultureel erfgoed?

- Versterk de onafhankelijke positie van horizontale toezichthouders om sanctiemogelijkheden toe te passen op grond van vooraf helder geformuleerde wet- en regelgeving. Hiervoor moeten in gezamenlijkheid instrumenten worden ontwikkeld. Een Autoriteit Informatiehuishouding Overheid met bevoegdheden wordt gemist. Een ander aandachtspunt is de grote versnippering van overheidstoezicht.

- Een onderscheid tussen het toezicht op erfgoed en het toezicht op bedrijfsvoering zou recht doen aan de verschillende expertise die dit vereist. Dit kan met behoud van uniformiteit en samenhang in het toezicht.
- De wet richt zich op overheidsdocumenten, maar de bescherming van het erfgoed van particulieren wordt niet geregeld.
- Er zijn vele activiteiten bij archiefdiensten die formeel niet tot de wettelijke taken behoren, maar wel bijdragen aan burgerparticipatie, educatie en het verbinden van groepen binnen de samenleving. Deze activiteiten zijn waardevol voor de samenleving, maar worden niet wettelijk beschermd.